

Escollir la revista: una decisió crítica en el procés de publicació

Marta Pulido

Serveis Científicotècnics. IMIM - Hospital del Mar; Parc de Recerca Biomèdica de Barcelona. Barcelona.

Introducció

Les revistes biomèdiques són per excel·lència el vincle de la comunicació científica. Per aquest motiu, escollir correctament la revista adequada per donar a conèixer els resultats dels nostres treballs és, avui en dia, una qüestió crítica en el procés de publicació. Optar per una revista inadequada pot tenir importants conseqüències, entre elles, el rebuig gairebé immediat del manuscrit amb el consegüent retard en la publicació de l'article, la pèrdua de la prioritat en la comunicació de resultats innovadors, la difusió deficient d'informació rellevant en l'àmbit de lectors diana o el menyspreu en la notorietat dels autors. Tot i això, ni les revistes són dogmes ni existeixen revistes infal·libles, però sí que és cert que qualsevol estudi és potencialment publicable si tenim en compte els milers de revistes que componen l'extensa bibliografia biomèdica. De fet, les revistes indexades en les principals bases de dades representen com a molt el 15-20% de la totalitat de revistes disponibles. Davant d'aquest panorama, com podem jutjar la qualitat d'una revista?¹ i quins són els aspectes més importants a l'hora de seleccionar la revista més adequada?

La tria de la revista

En contra del que pugui semblar o el que per a molts autors és la pràctica habitual, endarrerir la selecció de la revista fins a les etapes finals, quan el manuscrit està pràcticament acabat, acostuma a ser un error. Tenint en compte que la competència per publicar en un nucli de revistes de prestigi, gran difusió, solidesa i categoria científica és enorme (per exemple, la revista JAMA l'any 2005 va rebre aproximadament 5.000 manuscrits no

demanats dels que en va acceptar el 5,8%), concebre, desenvolupar i redactar el manuscrit d'acord amb les característiques i normativa de la revista és fonamental. Entre altres motius, perquè un format impecable, ajustat als requeriments de la revista, realça el contingut científic i perquè l'atenció al detall és una certa garantia d'èxit, almenys pel que fa a la valoració inicial del treball per part del comitè editorial.

Cada cop és més freqüent que les revistes imposin límits estrictes pel que fa a l'extensió dels manuscrits, no només per aquells que es preparen per la secció d'articles originals, sinó també en la resta de formats (cartes, originals breus, revisions, etc.). Així mateix, per contrarestar aquestes restriccions en nombre de paraules, moltes revistes ofereixen un espai addicional en forma de publicació electrònica de dades suplementàries, la preparació de la qual no està exempta de requeriments. Només per qüestions de conveniència, eficàcia i estalvi de temps és evident que convé escollir correctament la revista abans de començar a redactar el manuscrit.

Escollir una revista sense haver analitzat amb deteniment les seves peculiaritats, i més amb les facilitats que tenim avui en dia a través dels portals de les revistes a Internet², també és un greu error. Amb independència de les múltiples qüestions de les normes per als autors referents als aspectes formals d'estructura i disposició de text, és fonamental identificar amb claredat que el tema del treball coincideix amb la línia editorial de la revista i que, per tant, serà convenient per als seus lectors. Encara que totes les revistes descriuen la seva raó de ser, propòsits i àrees científiques d'interès, determinar objectivament si la qüestió investigada i el missatge principal de l'estudi encaixen en el projecte i finalitat de revista només s'aconsegueix prestant molta atenció als articles publicats amb anterioritat. Per això, resulta de gran utilitat fer una cerca bibliogràfica en la revista mitjançant l'enllaç disponible en el propi mapa del web, utilitzant mots descriptors que puguin estar representats en els títols i en els resums dels articles. Així mateix, és molt eficaç revisar amb paciència, un per un, els números publicats recentment, en els últims mesos o en l'últim any, per comprovar la presència d'estudis similars al propi; corroborar aquest fet és un signe revelador i una dada certa de l'atenció que

Correspondència: Dra. Marta Pulido
Via Augusta, 160
08006 Barcelona.
Tel. 93 200 71 89 / 607 73 22 21
Fax 93 316 04 10
Adreça electrònica: mpulido@imim.es

presta la revista a l'objecte del nostre estudi. En aquest sentit és molt convenient incloure com a cita bibliogràfica algun estudi actual de la revista en qüestió, que revelarà la nostra atenció cap aquesta. Amb tota seguretat aquest detall no passarà desapercebut als ulls del comitè editorial. De la mateixa forma, hi ha la possibilitat d'escollir noms de potencials revisors entre autors dels treballs citats en la bibliografia.

Per altra banda, l'acurada revisió de la revista també posa de manifest altres aspectes útils com, per exemple, les característiques dels autors que hi publiquen, l'àmbit de la seva pràctica i el país d'origen. Una abundant representació internacional o, contràriament, la presència gairebé exclusiva d'un determinat país en les filiacions dels autors són dades molt representatives en un sentit o en un altre.

A més de la trajectòria de les revistes, que inclou la seva història, publicació com a òrgan d'expressió de societats científiques, inclusió en els principals índexs, freqüència, difusió, propòsits, cobertura i composició del comitè editorial, la política editorial de la revista en relació amb la pulcritud de les qüestions ètiques i l'adherència a normatives i consensos diu molt, tant de la seva qualitat com de l'exigència i del rigor metodològic aplicat en el procés de revisió dels treballs.

En aquest sentit, convé tenir present que en les instruccions per autors s'infravalora l'acompliment dels requisits elaborats pel comitè d'editors de revistes mèdiques o altres normatives (per exemple, CONSORT, QUOROM, etc.)³, el que obliga a adaptar el manuscrit convenientment en cas de fer aquesta elecció⁴.

Les normes d'una revista en qüestions tan essencials i delicades com l'autoria⁵ i els conflictes d'interès, en forma de declaracions obligatòries firmades com a requisit indispensable per avaluar el manuscrit, són una característica de la qualitat i de la distinció editorial inequívoca. Cap revista de qualitat passa per alt aquest detall.

En el camp de la bibliometria, i en referència expressa a la inclusió d'una revista en els *Journal Citation Reports* i a la seva categorització pel seu factor d'impacte, cal insistir en la importància desmesurada d'aquesta xifra màgica⁶ i en la colossal equivocació que a diari comenten molts clínics i investigadors. En primer lloc, quan equiparen el factor d'impacte al "patró d'or" per jutjar la qualitat de la revista i, en segon lloc, el que és més greu per les seves nefastes conseqüències, quan s'utilitza el factor d'impacte com únic criteri a l'hora d'escollir la revista. Si bé és veritat que el factor d'impacte reflecteix el nombre de cites (i autocites) rebudes i pot considerar-se, per això, com una forma per valorar la difusió de la revista, no s'ha d'associar automàticament a la seva qualitat o, el que és pitjor, a la d'un determinat autor. Tots coneixem casos d'articles considerats claus en les diferents especialitats que no han estat publicats per les revistes de màxim factor d'impacte, o l'aparent paradoxa que els articles rebutjats en una

determinada revista s'hagin publicat en altres amb un factor d'impacte més elevat. Així doncs, la qualitat d'una revista biomèdica va més enllà de la simple anàlisi del seu factor d'impacte, ja que s'han de tenir en compte, a més, algunes característiques internes difícilment mesurables, com el rigor intrínsec dels processos de decisió i edició. L'avaluació dels manuscrits pels experts és un dels màxims exponents de qualitat del procés de decisió.

Un altre aspecte que s'ha de tenir en compte és l'idioma en el qual es publica la revista, que condicionarà, en part, la seva difusió i el seu impacte⁷. Les revistes nacionals són molt valuoses, no només perquè donen a conèixer els resultats d'estudis d'interès local on la seva aplicació clínica s'emmarca en l'àmbit del nostre sistema de salut, sinó també per difondre treballs que poden ser de gran utilitat per col·legues del nostre àmbit. La veritable repercussió de molts estudis ben fets, actuals i científicament necessaris s'esfuma en revistes internacionals quan en l'esdevenidor es constata que no han rebut cap cita. Segurament, aquests mateixos estudis podrien haver tingut gran ressonància i, a més, s'haurien publicat amb major rapidesa si s'hagués renunciat a publicar-los en una revista anglosaxona en benefici de la publicació nacional. Capficar-se massa per publicar en anglès és un desencert ja que probablement hi hagi molts bons articles publicats en les nostres revistes que podrien haver estat presos com a referència per molts científics espanyols. Diverses anàlisis del mapa bibliomètric espanyol constaten la desproporció entre la contribució científica espanyola a la literatura biomèdica mundial i el reduït percentatge de citacions que aquesta genera⁸.

El desig legítim d'obtenir la màxima difusió també pot ser una arma de doble fil quan s'escullen revistes de medicina interna, en lloc de revistes d'especialitat, sense haver valorat sincerament i honestament l'aportació i la utilitat que pot tenir el treball per al metge general.

Haver publicat prèviament en una determinada revista no és cap garantia d'acceptació dels treballs posteriors, ni tampoc l'amiguisme, l'apadrinament, la influència, el càrrec o la posició. Pagar per publicar, tampoc. Moltes revistes tenen un cost de publicació, especialment per a les seccions de revisió i publicació ràpida (o ultraràpida). Les revistes electròniques d'accés lliure inclouen sistemàticament un cànon de publicació. Altres revistes corrents, previ pagament d'una tarifa, ofereixen l'opció de fer accessible de forma immediata i gratuïta la publicació electrònica completa després de l'acceptació del manuscrit.

Conclusions

En resum, amb independència del prestigi de la revista, el factor d'impacte o la conveniència pel propi currículum, altres consideracions com l'estimació

honest i desapassionada de l'abast real de la feina i de la rellevància de les seves conclusions són la millor estratègia per escollir la revista biomèdica adequada. En síntesi, respondre a la pregunta “quin és el missatge principal del meu estudi?” i, a continuació, “a quins lectors interessa?”.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. Pulido M. ¿Cómo se valora la calidad de una revista? Med Clin (Barc). 1990;95:257-8.
2. Pulido M. Guía en Internet de “información para los autores” de más de 2.000 revistas biomédicas: Raymon H. Mulford Library. Med Clin (Barc). 1999;113:119.
3. Cobo E, Domínguez R. Listas de comprobación para autores, revisores y editores de revistas médicas. Med Clin (Barc). 2005;125(número extraordinario):1-76.
4. Pulido M. Nueva revisión de los requisitos de uniformidad para manuscritos presentados a revistas biomédicas: ¡atención a la ética! Med Clin (Barc). 2004;122:661-3.
5. Pulido M. Reflexiones sobre el concepto de autor. Rev Clin Med Fam. 2006;1:213-4.
6. Camí J. Impactolatría: diagnóstico y tratamiento. Med Clin (Barc). 1997;109:515-24.
7. Aleixandre-Benavent R, Valderrama Zurián JC, Alonso-Arroyo A, Miguel-Dasit A, González de Dios J, de Granada Orive JJ. Español frente a inglés como idioma de publicación y factor de impacto. Neurología. 2007;22:19-26.
8. Camí J, Suñén-Piñol E, Méndez-Vásquez R. Mapa bibliométrico de España 1994-2002: biomedicina y ciencias de la salud. Med Clin (Barc). 2005;124:93-101.